

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav hudební vědy
Sdružená uměnovědná studia

Kamil Bystrický
UČO: 415856

Úvod do uměnovědných štúdií - semestrálna práca

Postmoderna: Umelecké dielo v období postmoderny

Postmoderna je termín vyjadrujúci širokú sociálno-kultúrnu zmenu, ktorá sa v umení začala reflektovať až v 80. rokoch 20. storočia, hoci jej diskurz sa rozvíjal už od 50. rokov 20. storočia. Základným problémom tohto diskurzu bola kritická analýza modernizmu. Podľa nemeckého estetika Wolfganga Welscha sa termín postmoderna prvý raz v dejinách umenia objavil okolo r. 1870 v súvislosti so vznikom postimpresionizmu, ktorý nadväzoval na idey impresionizmu no zároveň ich špecificky revidoval. Konečným cieľom postmoderny bolo dokončenie moderny inými prostriedkami a v inom sociokultúrnom kontexte. Postmodernizmus kritizoval najmä procesy racionalizácie a univerzalizácie moderny, pričom sa pokúšal revidovať modernistický zápal za anatgardné inovácie. Namiesto idey celku nastolil potrebu diferenciacie a pluralizmu a namiesto paradigmy totality, homogenity a identity subjektu a vedomia sa obrátil k problému heterogenity jazyka, jazykových hier a jazykovej komunikácie – pojem smrti subjektu, a smrti autora. V postmoderne nahradila modernú ezoterickú moc intelektuálov ezotická moc masmédií. Zdrojom distribúcie najnovších informácií sa stali najmä elektronické informačné médiá spojené s mocou trhu. Radikálnymi kritikmi tejto moci masmédií a trhu sa stali najmä Jean Baudrillard, Noam Chomsky a Henri Lefébvre. Kultúrny pluralizmus nadobudol podľa nich v masmédiách virtuálny obraz simulovanej hyperreality. Podľa menovaných autorov sa trh spolu s novými médiami reprodukcie a distribúcie stal zdrojom dnešnej inflácie hodnôt, noriem, ideí, teórií, smerov, vkusu a pod. Postmoderné umenie je mnohoaspektová umelecká tendencia, ktorá sa usilovala kriticky prehodnotiť a zároveň v nových podmienkach dokončiť idey moderného umenia. Predstavitelia postmoderného umenia pracovali prostredníctvom metód pluralizmu, jazykových hier, viacnásobného kódovania, multivalencie, apropriácie, interpretácie a reinterpretácie, dekonštrukcie, smilácie, parafrázy, travestie, eklektizmu a synkretizácie rôznych významových rovín jazyka vysokého a nízkeho umenia. Postmoderní umelci sa nepozerali na minulosť s nostalgiou, ale s hravým, humorným, ironickým až sarkastickým nadhľadom. Do postmoderného umenia patria: neoexpresionizmus, neokonceptualizmus, feministické umenie a postmoderná fotografia. Neoexpresionizmus zachvátil európske a americké umenie v 80. rokoch, v Taliansku dostal pojem transavantgarda (Chia, Clemente a i.), v Nemecku noví divokí (Fetting, Middendorf, Salome, a i.), vo Francúzsku figuration libre (Garouste, di Rossa a i.) a v USA – nová obrazová maľba (Borofsky, Spero, Scharf, Basquiat, Fischl a i.). Predstavitelia neoexpresionizmu nadviazali na bohatú históriu expresívneho prejavu. Jazyk neoexpresionizmu čerpal napr. z rudimentárnosti maľby prírodných národov, z mystickosti gotiky, z exaltovanosti baroka, z rafinovanosti manierizmu, z emocionálnej rozorvanosti romantizmu. Neokonceptualizmus nadväzoval na neodadaizmus, minimalizmus a na konceptualizmus 60. rokov 20. storočia. Jeho predstavitelia sa opäť vrátili k médiu objektu a maľby. Rigidný konceptualizmus obohatil o rôzne zmyslové, asociačné, emocionálne, imaginatívne, humorné a ironické významové kontexty. Za prvé skupinové vystúpenie predstaviteľov neokonceptualizmu sa považuje výstava skupiny Neo-Geo, ktorá sa uskutočnila v r. 1986 v galérii Sonnabend v New Yorku. Členmi skupiny boli napr. Halley, Koons, Steinbach. K ďalším významným autorom patria Hirst, Kabakov, Klauke a i. Feministické umenie je umelecká

tendencia, ktorá sa zaoberá rodovou a sociálnou odlišnosťou žien, feministickým spôsobom čítania dejín umenia, otázkou ženskej "neviditeľnosti" a z toho vyplývajúcej otázky revidovania pohľadu na ženu v spoločnosti a umení, problémom rovnoprávneho zastúpenia žien na výstavách a v galerijných zbierkach, vytváraním alternatívnych galérií a ženských vzdelávacích programov a nastoľovaním kvalitatívne nových umeleckých hodnôt vyplývajúcich z rodovej odlišnosti žien. Najvýznamnejšími predstaviteľkami feminizmu boli: Beauvoirová, Benhabibová, Davisová, Gilliganová, Grimshawová, Hoaglandová, Chodorowová, Jaggárová, Irigarayová. Postmoderná fotografia je špeciálny druh fotografie, ktorá s použitím roznych druhov klasických a nových fotografických a výtvarných techník, štýlov a žánrov synkretizuje multivalentné významy. V protiklade ku klasickej fotografii pokúsila na konci 20. storočia legitimizovať médium fotografie v jazyku výtvarného umenia. Cieľom postmodernej fotografie nebolo ani tak vytvárať nejakú inovačnú formu, ako skôr inovačné významové kontexty, na ktoré svojou multivalentnou významovou štruktúrou odkazovala (Duchamp, Gertsch, Polke a i.) Osobne si myslím, že je v súčasnosti zaujímavou otázkou, ako vieme v dnešnej dobe charakterizovať umenie, popísať ho a identifikovať. Snahou rôznych teoretikov umenia boli pomenovania termínov ako post-postmoderna alebo metamoderna. Definovať post-postmodernizmus v estetických termínoch sa pokúsil nemecko-americký slávista Raoul Eshelman vo svojej knihe *Performativizmus*, alebo na konci postmodernej (Aurora, Colorado: Davies Group 2008). Autor definuje umenie, takým spôsobom, aby prinieslo jednotné, esteticky sprostredkované skúsenosti z transcencie aby sa diváci aby sa stotožnili s jednoduchými postavami alebo situáciami a aby zažili krásu, lásku, vieru a transcencie podľa osobitných podmienok. Eshelman vzťahuje tento model k literatúre, filmu, architektúre, filozofii a umeniu. Príkladom sú filmy *Pi*, *Americká krása* a pod. V roku 2006 britský vedec Alan Kirby formuloval sociálno-kultúrny fenomén po-postmodernizmu, a nazýva ho "pseudo-modernizmom." Kirby spája pseudo-modernizmus s povrchnosťou, ktorá vyplýva z okamžitej, priamej, a povrchnej účasti na kultúre prostredníctvom internetu, mobilných telefónov, interaktívnej televízie a pod. Výsledkom tejto médiami vyvolanej povrchnosti je "tichý autizmus", ktorý nahradil "neurózu modernizmu a narcizmu postmodernej."

Zdroje:

Od abstrakcie po živé umenie - Slovník pojmov moderného a postmoderného umenia, Slovart, Bratislava, 2007

<http://en.wikipedia.org/wiki/Post-postmodernism>

Liotard, J. F.: O postmodernismu. Filosofie, Praha 1993

Václav Bělohradský: Společnost nevolnosti, Knižnice sociologické literatury, 2009

Zygmunt Bauman: Úvahy o postmoderní době, Sociologické nakladatelství SLON, 2002